

El Museu Marítim de Barcelona i la cooperació internacional Projectant la Mediterrània al món

Elvira Mata Enrich
Museu Marítim de Barcelona

El Museu Marítim de Barcelona (MMB) és una institució dedicada a la preservació i salvaguarda del patrimoni marítim, amb més de setanta-cinc anys de història.

Els orígens del Museu estan totalment lligats a la història de l'Escola de Nàutica de Barcelona.

L'any 1929 va ser fundat l'Institut Nàutic de la Mediterrània, com una eina de la mateixa Escola per impulsar altres aspectes i projectes dins el camp de la cultura marítima, a l'entorn de dos grans eixos: la creació d'un museu i d'una biblioteca especialitzada. Aquest serà l'embrió del Museu d'avui.

L'any 1936 la Generalitat de Catalunya va constituir per decret el Museu Marítim de Catalunya, amb seu a l'edifici de les Drassanes Reials de Barcelona, edifici que havia estat cedit per l'exèrcit a l'Ajuntament de la Ciutat. L'esclat de la guerra civil va paraitzar el Museu.

L'any 1941, un cop acabada la guerra civil espanyola, la

Diputació de Barcelona es va fer càrrec del projecte i va inaugurar l'MMB.

Des de la data de la seva inauguració fins a l'actualitat, el Museu ha anat adaptant-se als requeriments de la societat. A la dècada dels anys 80 va iniciar un

important procés de transformació i va anar teixint l'entramat necessari que li va permetre fer el salt qualitatiu a partir de l'any 1993.

En l'actualitat l'MMB està gestionat pel Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona. Aquest consorci va ser creat l'any 1993 per la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona i l'Autoritat Portuària de Barcelona, amb l'objectiu de gestionar el Museu i de rehabilitar el conjunt monumental de les Drassanes Reials de Barcelona.

L'MMB és avui una institució moderna i consolidada. Afronta el nou mil·lenni amb el convenciment que els es-

El Museu Marítim de Barcelona s'ubica a les Drassanes Reials, una de les representacions del gòtic civil més emblemàtiques de la ciutat. L'edifici, que al llarg d'aquests anys s'ha anat adequant per ressaltar tot el seu esplendor, resulta un continent ideal per a la preservació del patrimoni marítim.

Patrimoni

quemés de la institució museística tradicional han de ser superats. La institució museística ha de donar pas a un model d'equipament cultural que impulsi el coneixement del passat i del present i que treballi, també, sobre les perspectives de futur; els museus han de ser centres oberts a les demandes que els faci la societat i han d'acollir les iniciatives que es desenvolupen al seu entorn, constituint un fòrum de debat permanent i un marc de confluència de les interaccions culturals. El museu ha d'actuar com un veritable agent social.

El seu àmbit d'interès és en primer terme la costa catalana i en segon nivell la mar Mediterrània. Conseqüentment, els seus àmbits d'actuació prioritaris coincideixen amb aquests dos àmbits geogràfics. L'MMB és essencialment un museu mediterrani.

Durant tots aquests anys el Museu ha assolit un prestigi a nivell nacional i internacional que la institució ha procurat mantenir i augmentar en els darrers anys. El Museu ha buscat i ha propiciat eines per a la cooperació i col·laboració amb altres institucions.

■ LA PROJECCIÓ INTERNACIONAL

La constitució del Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona ha significat sens dubte l'aplicació d'una nova fórmula de gestió. Aquesta eina de gestió, el Consorci, ha possibilitat implementar un canvi de cultura organitzativa que ha fet possible adequar el Museu a les demandes i necessitats de la societat actual, convertir-lo en un centre de referència en polítiques de patrimoni marítim i obrir-lo a l'exterior d'una forma definitiva. Sota aquesta dinàmica, l'intercanvi d'informació i la formació permanent dels professionals que hi treballem han estat i són una eina fonamental i un dels objectius prioritaris de la nostra institució en els darrers anys.

Hi ha institucions que entenen el treball en cooperació, el partenariat, com un fi en si mateix, i d'altres que entenen que les xarxes de cooperació són un instrument per tal d'aconseguir un determinat objectiu. Parlar de partenariat suposa l'establiment d'un procés dinàmic, contemplat a mig/llarg termini, d'evolució i canvi.

Treballar en cooperació implica construir una base per promoure el diàleg entre els diversos actors, durant el qual s'estableix una relació d'accions de forma conjunta. Els *partners* s'han de corresponsabilitzar, s'han de comprometre amb el desenvolupament d'una relació responsable, amb un cert nivell de flexibilitat, comprensió, respecte i aprenentatge mutu. Aquest tipus de relació i de forma de treballar implica tenir present la negociació i el compromís més que no l'actitud de preponderància. La cooperació cal que sigui construïda pel propi interès de les diferents parts; cal treballar sota la idea de mútua confiança i això implica un esforç gens menyspreable. El partenariat és un lligam que uneix els membres d'un equip que treballa per assolir una missió, unes fites i objectius, comuns a tots els membres i per al benefici de tots ells.

Aquesta és la manera com l'MMB ha decidit treballar tant a nivell local com a nivell internacional. Totes les actuacions que inicia el Museu a nivell internacional, des de l'associacionisme o des del partenariat, es basen en la responsabilitat compartida, la reciprocitat en les obligacions, la igualtat entre els actors, l'ajuda mútua i l'equilibri de poders. L'MMB ha apostat decididament pel treball en comú i la cooperació com un mitjà imprescindible per afrontar els reptes del nou mil·lenni.

El cas del MMB és molt particular a causa de la seva singularitat i al pes específic que té dins l'àmbit museístic marítim, tant pel que fa a Catalunya com a la Mediterrània. Per això, a més de participar de forma activa en projectes i xarxes internacionals, l'MMB ha assumit ser el pal de paller de la salvaguarda i promoció del patrimoni marítim mediterrani, impulsant i assumint la gestió i direcció de l'Associació de Museus Marítims de la Mediterrània.

En aquest cas, com també en la xarxa La Mar de Museus, que està formada per les diverses institucions que treballen en la gestió del patrimoni marítim català, l'MMB assumeix el lideratge donant suport tècnic, afavorint l'intercanvi d'experiències, facilitant el coneixement de bones pràctiques dutes a terme pel Museu, i, en darrer terme, assumint un paper de «tutela» per a als projectes incipients de museus marítims locals.

Els objectius del Museu Marítim van més enllà del seu territori immediat. És pe-
està implicat en diversos projectes de
cooperació amb altres institucions que
permeten un major coneixement del pa-
trimoni.

Les dues línies d'actuació que el Museu ha desenvolupat en matèria de projecció internacional, a més de la seva participació en les diverses associacions professionals existents, les anomenen Participació Activa i Cooperació Responsable.

Per Participació Activa entenem la intervenció, assistència o contribució dinàmica en els diversos fòrums, xarxes, projectes i relacions internacionals en matèria de patrimoni marítim.

Per Cooperació Responsable entenem l'assumpció responsable i compromesa del lideratge en la salvaguarda i la promoció del patrimoni marítim català i mediterrani.

L'MMB forma part de diverses associacions, totes elles d'abast internacional. En la seva major part són associacions vinculades al món marítim encara que el Museu forma part també de l'ICOM, l'associació internacional de museus a nivell mundial.

☐ INTERNATIONAL CONGRESS OF MARITIME MUSEUMS

L'International Congress of Maritime Museums (ICMM) és una associació de museus, associacions i professionals que treballen en el camp de la preservació del patrimoni marítim. L'associació promou les relacions internacionals, la cooperació entre els seus membres i el respecte i comprensió entre ells. Aquesta associació està integrada dins l'ICOM (International Council of Museums).

L'associació intenta ser un punt de contacte i suport professional per als museus, oferint assessorament tècnic sobre preservació d'embarcacions, oportunitats d'intercanvi entre els professionals dels museus i, en general, projectes de preservació de patrimoni marítim.

Recentment l'associació ha demanat a l'MMB que tornés a participar exercint responsabilitat en els òrgans de govern, i a partir de l'última assemblea de l'ICMM, celebrada al Museu Marítim d'Auckland (Austràlia), el passat mes de novembre, el nostre Museu forma part del seu òrgan de govern.

☐ COMMON EUROPEAN MARITIME HERITAGE

El Common European Maritime Heritage (CEMHC), és una associació d'àmbit europeu que engloba organitzacions

dels diversos estats de la Unió Europea implicats en la preservació del patrimoni marítim flotant –vaixells operatius o no–, en què també participen propietaris individuals, museus marítims i altres entitats interessades en aquest sector.

El principal interès d'aquesta associació són els vaixells històrics en actiu, és a dir, que naveguen. Encara que un dels objectius també prioritaris per a aquesta estructura és el de contribuir a la comprensió entre les diverses cultures marítimes i incentivar el coneixement entre les diverses regions marítimes europees. Els projectes que el CEMH desenvolupa estan sempre relacionats amb activar estudis que ajudin a resoldre problemes generals que patixen les embarcacions històriques arreu d'Europa.

Aquesta associació ha estat tradicionalment una estructura en la qual la representació més important ha estat majoritàriament la dels propietaris individuals d'embarcacions, amb interessos evidentment molt diferents als de les institucions museístiques. Des de fa uns anys es va iniciar un procés d'acostament entre els dos estaments, els professionals i els de lleure.

L'any 2001 l'MMB va aconseguir per primera vegada reunir en una trobada a les Drassanes Reials la majoria dels museus marítims europeus i el CEMHC. Aquesta reu-

Patrimoni

nió va permetre posar en contacte aquestes dues associacions tan properes en els seus interessos, que d'aquesta manera han iniciat el seu camí en cooperació.

Des de l'any 2000 l'MMB és el museu de referència per al Common European Maritime Heritage en matèria d'embarcacions històriques a Espanya i a la Mediterrània, i el Museu actua en nom de l'associació en aquest àmbit geogràfic.

□ WORLD SHIP TRUST

El World Ship Trust es dedica al reconeixement i al suport dels vaixells històrics. Concedeix un premi de patrimoni marítim de prestigi internacional a aquells vaixells que considera que tenen una importància transcendental en el context de la història i el patrimoni marítim.

Aquesta associació compta amb la participació d'institucions i entitats de més de quaranta països. Un dels seus projectes més importants és l'elaboració del Registre Internacional de Vaixells Històrics, que és revisat de forma constant i es publica de forma periòdica. L'associació treballa així per incentivar l'estudi, difusió i preservació d'embarcacions històriques a tot el món. En la mesura de les seves possibilitats dóna suport i assessorament tècnic a tots aquells projectes de restauració d'embarcacions històriques que es realitzen.

Representants del World Ship Trust van visitar Barcelona per tal de conèixer la restauració del pailebot *Santa Eulàlia* que en aquells moments portava a terme l'MMB. El projecte de recuperació i restauració d'aquesta embarcació va rebre una menció especial a nivell internacional d'aquesta associació per la qualitat i fiabilitat dels treballs realitzats.

L'any 2002 el World Ship Trust va demanar assessorament tècnic a l'MMB per a la preservació d'un vaixell de la mateixa tipologia que el pailebot *Santa Eulàlia*, i que es troba en condicions deplorables en una ciutat de la costa sud de França. El *Principat de Catalunya*, vaixell classificat com a Monument Històric per la legislació francesa, espera encara una solució per a la seva recuperació i restauració.

■ ESTRUCTURES DE COOPERACIÓ

Les xarxes de museus juguen un paper molt important en el desenvolupament de la formació professional a partir de l'intercanvi d'idees i d'informació: aprendre dels altres coneixent altres experiències.

Des de l'any 1993 l'MMB ha liderat la constitució de dues estructures de cooperació, una a nivell de Catalunya i una altra d'abast internacional. Encara que una de les estructures de cooperació no tingui abast internacional hem inclòs uns breus comentaris sobre aquesta xarxa perquè va contribuir molt positivament a tota l'estructuració dels diversos museus de la Mediterrània.

□ LA MAR DE MUSEUS

L'MMB va constituir una xarxa de cooperació de museus marítims i d'institucions amb col·leccions marítimes en l'àmbit de la costa catalana que porta el nom de La Mar de Museus.

Aquesta xarxa de cooperació treballa sobretot l'organització i la difusió conjunta d'activitats dels diferents museus que la formen i l'oferta de programes educatius dirigits a les escoles de l'àmbit català, de forma coordinada.

Es tracta d'una estructura de cooperació totalment complementària de l'Associació de Museus Marítims de la Mediterrània i constitueix per a l'MMB una eina fonamental.

□ ASSOCIACIÓ DE MUSEUS MARÍTIMS DE LA MEDITERRÀNIA

Aquesta estructura de cooperació té com a objectiu promoure la difusió, protecció i sensibilització del patrimoni marítim. Per tal d'assolir aquest objectiu desenvolupa una sèrie de programes d'actuació conjunta i la promoció de les activitats organitzades dels seus membres.

L'MMB va organitzar la 8a Conferència Triannual de l'International Congress of Maritime Museums (ICMM) l'any 1993. Per primera vegada un congrés d'aquesta associació internacional s'organitzava a l'àrea mediterrània. Com a resultat d'aquest congrés, l'ICMM va demanar al nostre Museu que actués com a coordinador i impulsor per tal d'articular una xarxa de cooperació en l'àrea mediterrània.

Les xarxes de museus juguen un paper molt important en el desenvolupament de la formació professional a partir de l'intercanvi d'idees i d'informació: aprendre dels altres coneixent altres experiències.

nia que permetés la comunicació i la col·laboració entre tots els museus marítims de la zona.

El Museu Marítim va assumir aquesta tasca com un objectiu prioritari en els seus programes de treball, i encara avui aquestes qüestions continuen sent prioritàries en els seus plans d'acció. D'aquesta manera el Museu va assumir el paper d'impulsor d'una política de salvaguarda del patrimoni marítim com a part fonamental de l'herència cultural de la Mediterrània. El Museu va iniciar un pla d'actuació per tal d'incentivar projectes de patrimoni marítim amb altres institucions i professionals de l'àmbit català, i a partir d'aquestes primeres accions es començaren a organitzar els primers Fòrums de patrimoni marítim a la Mediterrània.

Les primeres edicions d'aquests Fòrums de Patrimoni representaren els primers passos d'una iniciativa que s'ha anat consolidant paulatinament fins a esdevenir una cita obligada per a tots aquells que, com nosaltres, trebalem dia a dia per a un millor coneixement, la salvaguarda i la difusió del patrimoni marítim a la Mediterrània.

De l'organització i celebració dels primers Fòrums i, sobretot, de les primeres experiències de treball en comú, va néixer la necessitat d'institucionalitzar una xarxa de museus marítims dispersos per tota la Mediterrània.

Ja no era suficient la comunicació esporàdica i l'expressió de les voluntats d'unir esforços. Calia crear un organisme internacional que recollís les inquietuds de les institucions gestores del patrimoni marítim que operaven a la Mediterrània i que compartien dia a dia la riquesa d'aquesta herència cultural i les dificultats per preservar-la i donar-la a conèixer.

En el transcurs de la celebració del V Fòrum de Patrimoni Marítim a la Mediterrània el mes de novembre de 1998 a la ciutat de Dubrovnik (Croàcia), es va constituir l'Associació de Museus Marítims Mediterrània (AMMM). Des d'aquell dia la coordinació i la presidència d'aquesta estructura de cooperació recau en el Museu Marítim de Barcelona per voluntat expressa de tots els seus membres. Fins avui hi formen part, entre altres, museus de França, Itàlia, Eslovènia, Malta, Croàcia, Grècia, Turquia, Mònaco i Algèria.

□ MEDITERRANEAN MARITIME HISTORY NETWORK

Un grup d'historiadors de l'àmbit de la Mediterrània va decidir durant el Tercer Congrés d'Història Marítima, celebrat a la ciutat danesa d'Esbjerg l'any 2000, constituir una associació entre investigadors que treballassin en el camp de la història marítima mediterrània.

Aquest grup d'historiadors intercanvia informació relativa a les investigacions que porten a terme en relació als diversos tòpics d'història marítima d'aquesta àrea geogràfica. El període en què centren de forma especial el seu interès d'estudi és el comprés entre el segle XIII i l'època actual.

L'MMB forma part d'aquesta xarxa, la Mediterranean Maritime History Network, on el Museu representa Espanya en aquest fòrum. S'ha treballat com a punt de capta-

Patrimoni

ció de dades per a la confecció del Directory of Mediterranean Maritime Historians, i treballem per ser considerats des de fora com el referent de l'Espanya Mediterrània pel que fa a aquest tema.

El Museu Marítim vol actuar com a plataforma neutral o punt de trobada per a totes aquelles persones i institucions que tenen interès en el camp de la història marítima. La dispersió geogràfica i els problemes institucionals que plantegen les universitats, els centres de recerca i els investigadors particulars fan que l'existència d'un punt de trobada com el museu sigui de molta utilitat.

■ PARTENARIAT

Al llarg dels últims deu anys el Museu ha presentat diverses propostes de treball a la Unió Europea, o ha rebut una invitació per participar-hi. Han estat set els projectes europeus en els quals el Museu ha intervingut i en tots ells ha tingut una participació remarcable.

La participació en programes europeus ha estat un dels eixos principals de la cooperació i la projecció internacional del Museu. Gairebé tots els projectes s'han centrat al voltant de dos interessos concrets: la preservació i revalorització de les Drassanes Reials de Barcelona i la salvaguarda i difusió del patrimoni marítim de la Mediterrània.

El primer projecte europeu en el qual va participar l'MMB, «Patrimoni Marítim a la Mediterrània», formava part del programa marc Raphael de la Direcció General de Cultura de la Unió Europea. L'objectiu del projecte era el de fomentar la preservació i recerca del patrimoni marítim a la Mediterrània, a partir de la realització del cens de patrimoni i cens i tipologies d'embarcacions tradicionals, entre altres.

A partir de l'experiència de l'elaboració del registre i cens de patrimoni marítim de la costa catalana, el Museu va impulsar en el marc d'aquest projecte europeu una línia de treball per tal d'elaborar una proposta de cens i registre de patrimoni marítim a la Mediterrània amb els diversos socis que participaven en el projecte europeu. Es va iniciar així un pla de treball i l'aplicació d'una metodologia comuna entre els museus que hi par-

ticipaven, i al mateix temps específica, en matèria de cens i documentació dels diversos elements mobles i immobles del patrimoni marítim d'acord amb les seves singularitats.

En la mateixa època el Museu va participar en el Projecte Rendoc. La revalorització i restauració de drassanes, igual que l'anterior projecte, formava part també del programa marc Raphael de la Unió Europea. Es tractava d'un projecte en què estaven implicades institucions museístiques de tres àrees geogràficament europees ben diferents i contenia, a més, la relació nord-sud que tant prioritzava i prioritza la Unió Europea a l'hora de concedir els projectes europeus. Totes les institucions sòcies implicades en el projecte eren museus marítims involucrats en la interpretació dels conjunts monumentals que els acoïllen i involucrats en projectes de restauració dels propis edificis i en processos de regeneració de l'àrea urbana en què estaven situats.

El Museu va participar també en el projecte «Waterfronts Heritage. Cap a una xarxa de ciutats europees amb drassanes històriques». Es tractava d'una acció experimental del Programa Marc Cultura 2000 de la Unió Europea, i el subtítol del projecte defineix clarament quin era l'objectiu que es plantejava. La tasca principal va consistir a realitzar una base de dades amb documentació de quatre drassanes històriques: les Drassanes Pontificies de Roma, el conjunt de la ciutat francesa de Rochefort, l'Arsenal de Copenhaguen i les Drassanes Reials de Barcelona. El projecte es basava en la concepció de les zones litorals de les ciutats com a contenidores d'un patrimoni cultural de dimensió europea. La fase final del projecte es va dedicar a la realització d'una sèrie d'accions de sensibilització i difusió d'aquest patrimoni industrial sovint oblidat.

L'MMB va liderar el projecte «Mediterrània: El Patrimoni Marítim com a vehicle de comunicació entre les cultures». Sens dubte es va tractar d'un dels projectes més importants per al Museu, i per a tots nosaltres va tenir també una especial significació. Era un projecte que corresponia a una Acció 2 de Cultura 2000, és a dir accions integrades en acords de cooperació cultural transnacional, estructurades i plurianuals. Acord de cooperació al-

El projecte «Mediterrània» va consistir en un recorregut per tots els països i indrets que hi estaven involucrats i va permetre marcar una ruta del creuer més ambiciós que s'hagués fet mai per aquesta àrea geogràfica.

menys entre cinc operadors de cinc estats membres de la Unió Europea.

«Mediterrània» va ser un dels onze projectes d'Acció II que l'any 2000 van rebre el suport econòmic de la Unió Europea. A Espanya va ser l'únic projecte concedit d'aquestes característiques.

Aquest projecte responia de ple a una de les dues prioritats, per a l'any 2000, que figuraven en la convocatòria del programa marc «Acords de cooperació que previnguin la creació de sinergia entre la cultura, d'una banda, i l'educació, la formació, la recerca i les noves tecnologies, de l'altra, amb l'objectiu de valoritzar l'estudi i el coneixement mutu de la història cultural dels pobles d'Europa».

Aquestes accions havien de tenir un efecte multiplicador, és a dir, generar formes de cooperació duradores i ampliades.

«Mediterrània» va ser un ambiciós projecte que es va plantejar donar a conèixer la diversitat cultural de la Mediterrània utilitzant el mar com a element d'unió i d'intercanvi, i a la vegada augmentar el coneixement i la sensibilització de la gent davant aquest patrimoni, estimulants el contacte i l'enteniment entre totes les cultures que viuen a la zona.

El projecte «Mediterrània» tenia com a objectiu la constitució d'una xarxa de cooperació internacional i permanent en aquesta zona geogràfica, adreçada a desenvolupar programes de difusió, recerca, sensibilització i preservació de patrimoni marítim. No era la primera vegada que l'MMB manifestava la seva voluntat d'internacionalització i el desig d'unir forces amb altres entitats museístiques de l'àmbit europeu per a la consecució d'uns objectius comuns.

«Mediterrània: El Patrimoni Marítim com a vehicle de comunicació entre les cultures», va ser un projecte que va englobar una sèrie d'activitats de caràcter molt divers

adreçades a tot tipus de públic, i sempre sota el mateix fil conductor: la Mediterrània com a element d'unió entre les cultures del seu entorn. Es va centrar en la constitució d'una xarxa de cooperació internacional permanent en l'àmbit de la Mediterrània, destinada a desenvolupar programes de difusió, estudi, sensibilització i salvaguarda del patrimoni marítim.

Els objectius eren millorar la consideració del patrimoni marítim en el conjunt del patrimoni històric-cultural, augmentar el coneixement i la sensibilització dels pobles respecte a aquest patrimoni, i incentivar el contacte i l'enteniment entre les diverses cultures de l'àmbit mediterrani des del respecte a la singularitat.

Un dels objectius del projecte «Mediterrània» era sense cap mena de dubte consolidar l'estructura de cooperació AMMM que s'havia constituït dos anys abans a la ciutat de Dubrovnik.

Per a nosaltres el projecte havia de consistir en un recorregut detingut per totes les entitats, països i indrets involucrats. Ens havia de permetre sens dubte marcar una ruta perfecta del creuer més ambiciós que s'hagués fet mai per la mar Mediterrània,

un creuer que sota el lema «Mediterrània. El Patrimoni Marítim com a vehicle de comunicació entre les cultures», es convertiria en el millor vehicle de difusió i preservació dels trets característics de tots els pobles que han crescut a la vora de la Mediterrània i reivindicaria, en un marc de respecte mutu, el paper del Mare Nostrum com a exemple de convivència entre cultures.

Sens cap mena de dubte un dels sectors més desprotegits del patrimoni marítim és el dels vaixells històrics i les embarcacions tradicionals, encara que també és veritat que al llarg dels últims anys s'ha iniciat un moviment de recuperació d'aquests bastiments flotants que ha permès salvaguardar elements patrimonials fonamentals de la

Patrimoni

història marítima mediterrània, mitjançant els quals s'han volgut impulsar certes accions encaminades a incrementar la sensibilització vers el patrimoni i la cultura marítima de la Mediterrània. Aquesta línia de treball ha estat seguida tant per entitats privades com per institucions museístiques.

El pailebot *Santa Eulàlia* va visitar algunes de les ciutats que formaven part del projecte i va reforçar alguns del congressos internacionals celebrats en el marc del projecte.

Sens dubte el projecte va significar la consolidació de l'MMB com a centre de referència a la Mediterrània en termes de patrimoni marítim i també la consolidació de l'Associació de Museus Marítims de la Mediterrània. Aquest programa va contribuir de forma especial a la valorització d'un espai comú als pobles d'Europa. Algunes de les seves accions encara avui obtenen resultats o serveixen d'inspiració per a altres projectes.

Un dels darrers projectes en què el Museu s'ha involucrat ha estat «La Navegació del saber. Xarxa de Drassanes Històriques de la Mediterrània». Aquest projecte estava inserit dins el programa Euromed Heritage II de la Unió Europea i ha tingut una durada de tres anys.

El novembre de l'any 1995, a la cimera que es va celebrar a la ciutat de Barcelona entre els estats de les ribes nord i sud de la Mediterrània es va acordar treballar en cooperació. Es va constituir la «zona euromediterrània», en la qual hi ha els vint-i-cinc membres de la Unió Europea i dotze estats de les ribes sud i est de la Mediterrània.

L'any 1998 els ministres de Cultura dels estats van reunir-se a Rodes i van donar llum verda al programa Euromed Heritage I, oferint subvencions per a setze projectes. L'Euromed Heritage és un programa regional d'assistència al desenvolupament cultural de la zona euromediterrània. L'Euromed Heritage es troba enquadrat en el programa MEDA, que és el principal instrument financer de la Unió Europea per a la realització de projectes de cooperació entre el paísos de la zona euromediterrània. El programa Euromed Heritage busca incentivar projectes de cooperació regional relatius al patrimoni cultural euromediterrani, amb l'objectiu d'augmentar la capacitat dels diversos paísos d'aquesta zona per gestionar i desenvolupar

par projectes culturals. Dóna prioritat als processos d'aprenentatge i intercanvi d'experiències per crear condicions favorables de protecció del patrimoni cultural d'aquesta àrea geogràfica.

Si avui la Mediterrània apareix com un lloc neuràlgic de tensions culturals, polítiques i socials, també és des de l'antiguitat el vector privilegiat d'intercanvi de saber, de valors i de béns, i font d'interrelació entre les diverses cultures.

El projecte es va proposar crear una xarxa de drassanes històriques de la Mediterrània. Els primers socis institucionals que van formar part del projecte van ser els arsenals de Malta (líder del projecte), Tunísia, Alger, Xipre, Pisa, Villefranche-sur-Mer i Barcelona.

Malauradament, la major part d'aquests edificis històrics estan amenaçats d'abandó. Aquests arsenals han concentrat a l'Antiguitat, a l'Edat Mitjana i al Renaixement, tant al nord com al sud, tot el saber científic i tècnic del seu temps (astronomia, matemàtiques, geografia, cartografia, construcció naval, navegació, medicina, etc.). Segur que també van ser llocs ecumènics «forçats» per als galiots que hi van viure com a presoners de guerra i que van convertir les drassanes en llocs de culte.

Molts dels arsenals que han perdurat fins els nostres dies, avui es troben en situacions veritablement difícils i amb la voluntat d'assolir nous reptes: reconversió d'ús, desenvolupament turístic, protecció de l'entorn, manteniment d'instal·lacions de grans dimensions, protecció del saber tecnològic lligat a les activitats marítimes i portuàries. Són conjunts monumentals situats a les zones litorals i vinculats a administracions amb objectius diferents entre elles (autoritats portuàries, ciutats, ministeris de Cultura, de Transports o militar...). Susciten també l'interès de promotors immobiliaris, cadenes d'hotels, empreses turístiques, etc., que tenen poc interès històric o cultural.

La voluntat del projecte era que la xarxa de drassanes històriques permetés el desenvolupament i aconseguís posar en relleu aquest patrimoni comú al mateix temps que incrementés les capacitats de cadascun en formació, gestió, turisme cultural i, d'aquesta manera, tenir repercussions en el desenvolupament econòmic local. Aquests

El pailebot *Santa Eulàlia*, l'extensió a l'aigua del Museu Marítim, ha visitat algunes de les ciutats que formen part del projecte «Mediterrània» per reforçar els llaços en el marc d'alguns dels congressos internacionals que se celebren.

edificis, lligats al llarg de la seva història a la guerra, ara han de ser instrument de diàleg i de pau entre cultures. La revalorització dels arsenals i la seva transformació en espais de cultura s'inscriuen en el pla d'una política de conservació del patrimoni cultural com a eina d'estabilitat i de tolerància en la regió mediterrània.

Així doncs, l'objectiu de «La Navegació del Saber» ha estat el de promoure una xarxa de drassanes històriques de la Mediterrània i al mateix temps crear uns subprojectes formats per equips de treball amb la finalitat d'elaborar una xarxa de pols multimèdia de transmissió marítima, la formació d'operadors per al desenvolupament turístic, la creació d'itineraris culturals de les drassanes històriques, la realització d'una fira itinerant de patrimoni cultural marítim, la creació d'una xarxa de formació de construcció naval tradicional i la formació de tècnics en arqueologia submarina.

Darrerament l'MMB participa en el projecte «MarMuCommerce», que va guanyar l'any 2004 el suport econòmic de la Unió Europea. Aquest projecte és un Interreg IIIC Nord Zone. Al projecte hi participen vuit membres pertanyents a sis estats. Té una durada de tres anys, i el pressupost és de 1.750.000 euros, amb el 50% de finançament de la Unió Europea.

El projecte planteja, a través de diferents estudis (aspectes legals, situació del sector cultural, anàlisis de desenvolupament econòmic, anàlisis del sector turístic, etc.), arribar a una proposta de pla d'actuació perquè els museus esdevinguin institucions comercialment competitives. Així, els associats de «MarMuCommerce» comparteixen un desafiament comú, ja que cada cop més es demana a les institucions públiques de patrimoni que generin recursos propis.

Tanmateix, en alguns casos el seu caràcter públic i sense ànim de lucre no els permet implicar-se en operacions comercials i sovint els falta la competència empresarial.

«MarMuCommerce» pretén resoldre aquesta mancança creant un model de negoci que introdueix tècniques de màrqueting empresarial i eines per a institucions públiques.

El projecte es fixa com a objectiu que els resultats de «MarMuCommerce» permetin als museus i altres institucions regionals de patrimoni millorar les seves oportunitats de mercat, contribuint a la creació de llocs de treball i atraient nous visitants a la regió.

El projecte contempla també treballar conjuntament amb altres iniciatives públiques o privades pel tal de revitalitzar econòmicament antigues zones portuàries. En aquest sentit, «MarMuCommerce» contribueix a l'activació del desenvolupament regional, millorant l'eficàcia de polítiques regionals i els seus instruments a través de la transferència de coneixement i del desenvolupament conjunt de noves propostes.

Els associats són institucions de patrimoni marítim situats a Gdansk, Bremerhaven, Dunkerque, Barcelona, Tàrent i Portsmouth. A més d'institucions museístiques hi participen universitats i/o assessors públics especialitzats en el suport a PIME i en formació i cultura empresarial.

Patrimoni

«MarMuCommerce» analitzarà el context legal i valorarà la manera i les possibilitats de crear opcions per tal que els museus s'involucrin en tractes comercials sense perdre el caràcter d'entitat no lucrativa.

La formació complementària i tutories organitzades a cada seu donaran suport al projecte. Les activitats es faran públiques i s'implicarà també un grup extern d'assessors. Les principals tasques seran la identificació de bones pràctiques i l'anàlisi d'indicadors apropiats per establir les necessitats i aconseguir oportunitats de mercat. Els resultats esperats per a les institucions públiques de patrimoni inclouen: formació de capacitat, voluntat i confiança per afrontar i gestionar els canvis i coneixement per crear i implementar un model de gestió, permeent a les entitats tenir un paper actiu sobre el creixement del desenvolupament regional.

L'objectiu de «MarMuCommerce», acrònim de «Maritime Regions: Making Museums Commercially Competitive», és oferir als socis un «model empresarial» i una sèrie d'eines per tal de proposar noves perspectives i mètodes de gestió que permetin que les institucions patrimonials desenvolupin i duguin a terme accions innovadores que generin ingressos addicionals.

Els museus no tenen només la tasca de preservar el patrimoni cultural. Actualment estan preparats per contribuir a la revitalització econòmica de les regions dins el seu àmbit d'influència i, conjuntament amb altres actors públics i privats, per crear oportunitats comercials noves amb la finalitat que el patrimoni sigui apreciat en el sector turístic i de lleure.

L'MMB té la convicció que el treball en cooperació afavoreix el coneixement i la comprensió entre cultures diferents. Els museus poden i han d'actuar com a agents so-

cials, poden afavorir el coneixement mutu entre les diverses cultures, actuar com a motor de comprensió entre les diverses comunitats i, en definitiva, contribuir a incrementar el respecte entre els individus que comparteixen una història i un espai comú. Aquesta consideració és especialment vàlida quan pensem en la Mediterrània, espai que es caracteritza per la diversitat cultural i en ocasions també per la confrontació.

La projecció internacional del Museu afavoreix sens dubte aquesta política d'actuació. Aquesta projecció no seria possible si el Museu no hagués aconseguit sortir fora de les nostres fronteres; el Museu hi ha esmerçat un esforç important.

En tots els projectes en què el Museu ha participat, hi ha estat present no tan sols per un afany econòmic sinó també per tal d'incorporar totes les experiències noves al seu coneixement per tal de produir i executar nous projectes del propi Museu.

A la majoria de països els museus s'han convertit en els promotors de centres de coneixement. Els objectius de la cooperació cultural són els de promoure la preservació i la utilització del patrimoni cultural. Això s'aconsegueix donant suport a la col·laboració entre museus, a la formació dels professionals que hi treballen i a la constitució de xarxes.

L'MMB continuarà treballant per tal de consolidar i incrementar la projecció internacional, evidentment d'acord amb el seu pla d'actuació i objectius.

La Mediterrània serà sempre un espai prioritari i, en aquest sentit i en un futur immediat, el Museu té prevista l'elaboració de nous projectes de cooperació amb altres entitats patrimonials d'aquesta àrea geogràfica.